

Bustya Dezső

Marosvásárhely

A szenvedés a Szentírásban¹

1. Bevezetés

Nincs az emberi életnek gyakorlatibb témája a szenvedésnél. Ez igazán nem valami elméleti dolog, aminek az ismerete nélkül nyugodtan élhetnénk, hiszen a bőrünkre megy. Nincs a világon olyan ember, aki életének valamely szakaszában ne szenvedne. A különféle szenvedéseknek végtelen változatosságát éljük át; ezek lehetnek testiek, lelkiek és szellemiek, és lehetnek az egész emberi egzisztenciát lebénítóak. Ezeket nem is lehet különválasztani egymástól, hiszen a testi szenvedések kihatnak a lelki életünkre és viszont. Minden szenvedésben az egész ember szenved.

A kérdés felvetésekor sokan csupán a testi szenvedésekre gondolnak. Nyilván ezek is a legkülönbélebbek lehetnek. A járni tanuló kisgyermek gyakran leesik, megüti magát: fájdalmat érez. Ahogy növekszik, egyre több külső és belső testi fájdalommal lesz része. Később megismerkedik a betegség folyamatával: szenved a láz miatt, vagy hidegrázás leli. Aztán gyötri a fogfájás, majd valami belső baj. A kislányok felnőnek, férjhez mennek, s megismerkednek a szülési fájdalommal. Ahogy egyre gyarapszik éveink száma, úgy szaporodnak a szenvedéseink is: a gyász, a magány, a depresszió, a bánat.

Szenvedünk, mert elveszítünk valamit, de még inkább, ha eltávozik mellőlünk valaki, akit nagyon szeretünk. Szenvedünk, mert nehezen tudjuk elviselni a tömeget, az idegőrlő munkatársakat, és szenvedünk a felebarát hiánya, az egyedüliség miatt.

A világon igen sokan szenvednek, nincs meg a mindennapi eledelük, hiányos az öltözetük, ugyanis az élelem és a ruha jelentik a legalapvetőbb életfeltételeket. Igen sok embert ér anyagi kár, veszteség; sokan válnak nyomorékká vagy fogyatékosná, mozgásukban korlátozottakká vagy éppen ágyhoz kötöttekké.

Sokan szenvednek, mert kívánnak valamit, és kívánságuk nem teljesül. És sokan azért szenvednek, mert a kívánságuk szenvedéllyé lesz, és úgy érzik, soha sem elégülnek ki igazán. A szenvedélybetegségek és kedélybetegségek gyakran vezetnek búskomorsághoz vagy éppen önpusztításhoz.

E néhány kiragadott példa után vissza kell térnünk tételünkhöz: nincs a világon ember, aki valamikor, hosszabb-rövidebb időre meg ne ismerkedne a szenvedéssel.

A kisgyermek a fájdalomra sírással, dühkitöréssel válaszol. Még nem alakult ki benne a kérdés: mi okozta a szenvedést, és hogy a jövőben hogyan lehetne azt elkerülni? A pszichológia megállapítása szerint öntudatunk a serdülőkor táján kezd érdeklődni az élet végső kérdései iránt. Ilyenkor szokta a gyermek feltenni magának a kérdéseket: Miért is élek tulajdonképpen? Meddig élek és mi lesz azután? Mi az értelme a mindennapi munkának, fáradságnak, ha egyszer mindennek véget vet a halál?

¹ Az előadás 2002. május 29-én hangzott el a Marosvásárhely-Alsóvárosi Bibliái Szabadegyetem keretében.

Minek van örök értéke, ha van ilyen egyáltalán? Mi lesz az emberrel, akiről csak azt látjuk, hogy elhantolják? Mi az értelme a létnek egyáltalán?

„Életünk ideje hetven esztendő, vagy ha több, nyolcvan esztendő, és nagyobb részük hibavaló fáradság, olyan gyorsan eltűnik, mintha repülnék” – állapítja meg a zsoltáros (Zsolt 90,10). A testében-lelkében súlyosan megpróbált Jób pedig így panaszol: „Az asszonytól született ember rövid életű, tele nyugtalansággal. Kihajt, mint a virág, majd elfonnyad, árnyékként tűnik el, nem marad meg.” (Jób 14,1–2) A 103. zsoltár meg így énekel a mulandóságról: „Az ember napjai olyanok, mint a fű, úgy virágozik, mint a mező virága. Ha végigsöpör rajta a szél, vége van, még a helyét sem lehet felismerni.” (Zsolt 103,15–16)

A testi fájdalmak, sírás, gyász, anyagi és lelki veszteségek, fogyatkozások, egész lényünket próbára tevő, roskaasztó bajokra nem találunk választ sem önmagunknál, sem a tudományokban. Különösen pedig ilyen kérdésekre szeretnénk választ kapni: Miért van a világon szenvedés? Közlebbbről: miért kell nekem szenvednem? Miért kell nekem többet szenvednem másoknál? Miért van az, hogy mások, noha rosszabbak, vétkesebbek, mint én, jó sorsban élnek? Miért történik az, hogy olykor a kegyes, jámbor emberek a szenvedők, a gonoszok pedig szerencsések?

A Szentírás szenvedésre adott válaszait kilenc kérdéskörben érintjük (miután e bevezető gondolatok a szenvedés fajtáit vázolták fel): a szenvedés eredete vagy oka; a szenvedés célja; a helyettes szenvedés; a Szenvető Szolga, Krisztus; a szenvedő keresztyén és szenvedő egyház; a szenvedés hordozása; a szenvedés áldása; a szenvedés túlmutat a halálon; végül pedig: a szenvedés Isten üdvtervében.

2. A szenvedés eredete, vagy a szenvedés oka

Legtöbbször akkor találkozunk a szenvedés oka felőli kérdéssel, amikor beteget vagy valamilyen baleset, illetve katasztrófa áldozatát látogatjuk meg, akár otthon, akár valamely kórházban. A szenvedő ember legnagyobb kérdése: Miért van ez rajtam? Miért kell ezt nekem elhordoznom? Miért éppen velem kellett ennek megtörténnie?

Természetesen, vannak olyan gondok, betegségek, amelyek saját figyelmetlenségünknek, gondatlanságunknak a következményei. Figyelmetlenül lépek le a járdáról; rossz helyen, körütekintés nélkül megyek át az úttesten és elüt egy jármű. Vagy: meleg fürdő után vizes fejjel hideg helyiségbe vagy a szabadba megyek. Kiránduláson felhevülten jéghideg italt iszom stb. Ilyenkor világos, hogy az eset kimenetelért, bármilyen fájdalmas is, csak önmagam hibáztathatom. Sajnos mégis vannak emberek, akik az ilyen, nyilvánvalóan maguknak tulajdonítható szenvedésekért is magát Istent okolják, talán így gondolkozva: Miért nem vigyáztam jobban rám?

Gyakoribb eset, amikor váratlanul tör ki rajtunk egy addig bennünk lappangó betegség, vagy ér valami olyan nyomorúság, aminek tényleg nem találjuk meg az okát önmagunkban. Ilyenkor igen gyötrő lehet a kérdés: Miért vagyok beteg vagy szerencsétlen, miért kell most szenvednem?

Ha például egy elsőéves teológus találkozik a kérdéssel, zsenge tudásával azonnal kész a válasszal: a szenvedés oka a bűn. Ha nem lenne bűn, baj sem volna a világon. És tényleg, úgy véljük, jó nyomon járunk ezzel a felelettel, hiszen Pál apostol mondja a Római levélben, hogy a halál a bűn által jött be a világba (Róm 5,12). Nos, a következőtetésünk: ha nem jött volna be a bűn a világba, nem volna szenvedés, nem lenne betegség sem.

Az ilyen válasszal gondolatsort indítunk el szenvedő embertársunkban: tehát van bűn, és van betegség (szenvedés). Ezek között nyilván ok-okozati viszony van. Ez akkor azt jelenti: azért vagyok beteg (azért szenvedek), mert vétkeztem. Ha tényleg azért szenvedek, mert vétkeztem, akkor melyik az én nagy vétkem, ami ezt a nagy büntetést okozta, s amelynek hordoznom kell terhét?

A Biblia felelete nem mindenben egyezik meg az említett, kezdő lelkigondozó által könnyen adott válasszal. A Szentírás ugyanis azt tanítja, hogy a bűn és betegség között nem annyira ok-okozati, hanem inkább megfelelési viszony van. Lehet ok-okozati megfelelés is, mint amilyenekre fentebb utaltunk. Ha például egy idült alkoholista májcirrózisban szenved, tudjuk, hogy az alkoholizmus egyszerre bűn is, betegség is, nos, itt valóban fennáll az ok-okozati viszony. Ha nem élt volna vissza az alkohollal, most valószínűleg nem lenne májcirrózisa. De nem mindig, sőt többnyire nem ilyen egyszerű a képlet.

A Biblia tanítása szerint tehát a bűn és szenvedés között megfelelési viszony van. Ez – nagyon egyszerű megfogalmazásban – azt jelenti, hogy a világban „mennyiségileg” ugyanannyi a bűn, amennyi a szenvedés. De ez nem jelent valamilyen gépies elosztást és azonnali következményt. Megtörténik, hogy most szenvedek valamiért, amit tíz, vagy húsz évvel ezelőtt követtem el vétkeként. Sőt az is előfordul, hogy én vétkeztem, s a szenvedést, a következményt valaki másnak kell hordoznia. De ha ellátogatunk a szellemileg fogyatékos gyermekek valamelyik otthonába és betekinthetünk egy-egy ápolt személyi lapjába, ott esetleg azt olvashatjuk, hogy ennek a gyermeknek az apja idült alkoholista volt, vagy hogy a nagymamája vérbajban szenvedett. Ilyen esetekben döbbenetesen szemlélhetjük a Tízparancsolatban megfogalmazott ítéletet: az atyák vétke a leszármazottak sorsában nyeri el büntetését harmadíziglen, vagy akár negyedíziglen.

Elhamarkodott következtetés lenne azt mondani, hogy tehát minden szenvedés, minden betegség és nyomorúság mögött valami bűn van. Pedig az orvos az anamnézis rendjén köztudomásúlag a kórelőzményekre kíváncsi; azt igyekszik felderíteni, hogy örökletes hajlam, vagy a felmenők valamilyen rossz tulajdonsága váltotta ki a betegséget. Bizonyára ennek megfelelően gondolkozik az a lekipásztor is, aki minden szenvedés, betegség vagy szerencsétlenség mögött valamilyen bűnt szimatol. Ha nem maga a beteg, akkor bizonyára valamilyik szülője vagy távolabbi őse vétkezett. Hogyan is áll a helyzet e tekintetben?

Olyan jó, hogy ott van a Szentírásban Jézus és a vakon született ember története (Jn 9). A jól ismert elbeszélésben a tanítványok ezt kérdik Jézustól: „Mester, ki vétkezett: ez vagy a szülei, hogy vakon született? Jézus így válaszolt: Nem ő vétkezett, nem is a szülei, hanem azért van ez így, hogy nyilvánvalóvá legyenek rajta Isten cselekedetei.” (Jn 9,2–3) Jézus Krisztus felelete arra irányítja figyelmünket, hogy a szenvedés kérdésénél ne csupán visszafelé nézzünk, és azt kérdezzük, mi okból szenvedek? Hanem tekintsünk inkább előre és így tegyük fel a kérdést: mi a célja a szenvedésnek? Mit akar elérni Isten ezzel a csapással, ezzel a testi-lelki fájdalommal? Így érkezünk el a következő kérdésünkhöz.

3. A szenvedés célja

Ha így tesszük föl a kérdést, mi a szenvedésem célja, akkor Jézus felelete erre is alkalmazható: hogy nyilvánvalókká legyenek rajtam Isten cselekedetei! Hogyan lett nyilvánvalóvá ez a vakon született ember esetében? Úgy, hogy Jézus meggyógyította, látóvá tette. Soha azelőtt ilyet nem láttak, hogy vakon született embernek megnyíljék a

szeme és lásson. Jézus azért tette ezt a jelt is (akár a többieket), hogy Isten neve dicsőíttessék a meggyógyult és a csodát megtapasztalt emberek által.

Amikor a szenvedés célját próbáljuk a Szentírás alapján megfogalmazni, nem tudunk egyféle választ adni, hanem legalább háromfelét; de lehet, hogy többet is. A leggyakoribb bibliai példák azt mutatják, hogy a szenvedés Isten kezében vagy büntetés, vagy próba, vagy egyfajta nevelőeszköz. Ezeket vegyük röviden sorra.

4. A szenvedés mint büntetés

A szenvedés egyik lehetséges célja annak érvényre juttatása, hogy a bűn sohasem maradhat büntetés nélkül. A vetés és aratás örök törvénye szerint: ki mit vet, annak gyümölcsét aratja. Az első emberpárnak ki kellett vonulnia Isten közvetlen közösségéből, az Édenkert védettségéből; és azóta minden ember küzdelmes életet folytat, valamilyen szenvedést hordoz. Káin vétke ugyancsak átkot von maga után. Amikor a bűn elárad az egész földön, jön a (pár kivétellel) minden életet elpusztító özönvíz. Babel tornyának építői elszélednek, nyelvük összezavarodik.

Az egyén bűnének büntetése olykor az egész közösségre: háznépre, nemzetségre vagy az egész népre kiárad. Az Írás arról tudósít ugyanis, hogy Ákán bűne (kapzsisága, sikkasztása) miatt Izráel serege nem tudta bevenni Ai városát. Dávid, paráznsága és gyilkossága után mély bűnbánatot tart, s el is nyeri a bocsánatot: nem hal meg, de a büntetés nem marad el. Amit ő titokban tett más feleségével, azt teszi majd a lázadó fiú nyíltan az ő ágasaival. Miután gyilkolt, ha közvetve is, a fegyver többé el nem távozik házából: gondoljunk Absolon testvérgyilkosságára, a Dávid elleni lázadásokra stb. Beszélhetnénk Akháb és Jézabel, a gonosz királyi pár zsarnokságáról és büntetésekként elnyert szörnyű halálukról. Izráel népének egész története bizonyítja, hogy sem az egyén, sem a választott nép Isten elleni lázadása, vétke nem maradt büntetés nélkül!

Ugyanezt látjuk az Újszövetségben is. Az ApCsel 5. fejezete szerint Ananiás és Safira szörnyethalnak, mert Isten Lelkét akarták megcsalni. I. Heródes Agrippa zsidó királyt férgék emésztik meg, mert nem Istennek, hanem önmagának tulajdonította a dicsőséget (ApCsel 12,23). Barjézus vagy Elimás, akivel Pál első missziói útján találkozik, mivel ellene áll az evangéliumnak, ideig tartó vakságban nyeri el vétke büntetését.

Következtetésünk: Isten néha a bűn büntetését azonnal alkalmazza, azért, hogy övéit elrettentse a vétkezéstől. Olykor pedig sokáig hallgat, vár a büntetéssel. Nem minden bűnt büntet azonnal, különben mit tartogatna az utolsó ítélet napjára? Ugyanígy nem minden engedelmességet, jócselekedetet, kegyességet jutalmaz ebben a földi életben. Különben mit tartana fenn a választottaknak az üdvösségre? A teljes jutalom és a teljes büntetés tehát a földi élet után vár reánk.

Látjuk, hogy a szenvedés célja nem minden esetben az, mint amikor a polgári hatóság „példát statuál” a gonoszok megbüntetésé által, az állampolgárok féken tartása végett. A Szentírásnak más válasza is van a szenvedés célja tekintetében.

5. A szenvedés mint próba

Isten olykor olyan helyzetbe hoz, ahol ki kell tűnnie annak, hogy hitünk, Isten iránti szeretetünk valódi-e, vagy csupán látszat. A legkiválóbb példa itt Ábrahám nagy próbatétele (1Móz 22). Isten azt kéri tőle, hogy áldozza fel egyetlen, szeretett fiát a Mórija hegyén. Tudjuk, hogy a feláldozás végül is nem történik meg, az Úr angyala megállítja Ábrahámot, de bebizonyosodik, hogy Isten választottja, a hívők atyja egyetlen

len fiánál és örökösénél is jobban szereti Istent. A próba tehát nem Istenért, hanem az emberért van. Ez által derül ki, hogy mi van szívünkben.

Ha próbáról volt szó, részletesebben ki kell térnünk Jób könyvére, amelybe ha belemélyedünk, életünk sok, emberileg kétségbeejtőnek gondolt helyzetében erőt, vigaszt és bizonyosságot nyerünk. (Isten kegyelméből sokat foglalkoztam ezzel a könyvvel, és még mindig találok benne meglepően új gondolatokat, új szemléletet, ami lelkileg meggazdagít és megerősít.)

Jób könyve műfajilag leginkább a drámához hasonlítható. Van egy első felvonása, amely a könyv első és második fejezetében bontakozik ki. Itt Jób istenfélelméről, gazdagságáról, boldog családi életéről szerzünk tudomást. Ez a földi kép. A színhely aztán áttevődik a mennyre. Itt Isten és a Sátán párbeszédéről értesülünk. Isten maga minősíti Jóbot kegyesnek, istenfélőnek, akihez hasonló nincs több a földön. Erre hangzik el a Sátán ellenvetése; ez képezi a könyv fő problémáját is: „Nem ok nélkül féli Jób az Istent. Hiszen te oltalmazod őt, a házat és mindenét, amiye csak van! Keze munkáját megáldottad, és jószága elszaporodott a földön. De nyújtsd csak ki a kezéd, és tedd rá arra, amiye van, majd káromol még téged!” (Jób 1,9–11)

A Sátán nem kevesebbet tesz, mint közvetve Istent vádolja. Olyan teremtményeket alkotál, akiknek kegyessége: üzlet. Amíg jót adsz, tisztelnek, amikor csapást bocsátasz rájuk, megtagadnak téged! Nincs olyan teremtmény, nincs a képedre és hasonlatosságodra alkotott emberek között egy se, aki önzetlenül, önmagáért szeressen! Aki akkor is áldjon, amikor vered őt. Ennek az Isten és a Sátán közötti nagy fogadásnak Jóban kell eldőlnie. A nagy gond az, hogy maga Jób semmit sem tud a mennyben történekről. Ha tudna valamit, könnyebben viselné megpróbáltatásait, melyek nemsokára el is kezdődnek.

A középső felvonások úgymond „kerekasztal-beszélgetések” állnak. Jön Jób három barátja, majd egy negyedik is. Sok emberi bölcselkedés hangzik el arról, hogy Isten az igazat nem bünteti: ha Jób szenved, annak valami titkolt bűn lehet az oka és így tovább. Sok fejezeten át olvashatunk ezekről. Három „menetben” folyik a vita, de nem vezet megnyugtató eredményre. Jób minden beszédre elmondja a maga védekezését, majd szinte kétségbeesetten hívja maga mellé tanúként Istent. Az ÚR megjelenik a viharban és sok furcsa kérdést tesz fel, de a végén igazat ad Jóbnak. Az utolsó felvonás, a 42. fejezet már a szenvedésben kitartó, állhatatos Jób helyreállítását, valamint a keményszívű, részvétlen barátok megdorgálását szemlélteti. Mi a Jób nagy gondja? Az, hogy nem tudja: miért kell szenvednie? Vajon Isten az ellenségévé lett, aki meg akarja őt semmisíteni? Vagy pedig barátként áll mellette a próbáltatások között? Ha ezt az utóbbit bizonyosan tudná, még türelmesebben hordozná rettentő testi-lelki szenvedéseit.

Azt mondtuk: ez a könyv műfajilag dráma. Olyan színházi előadást többször is láthatunk, amelyben a színpadot két részre osztották. Egy vékony fal jobb- és baloldalán párhuzamosan folyik a cselekmény; az egyes szereplők úgy játszanak, mintha nem tudnák, mi történik a szomszédban; de mi, a nézők, tudjuk, mert egyszerre mindkét helyiséget át tudjuk tekinteni, „szimultán” látjuk az eseményeket. A nézőtérrel elégedetten mosolygunk azon, hogy mi jobban értjük a dolgokat, mintha csak az egyik helyiséget láthatnánk.

Most képzeljünk el egy olyan szintért, amelyet nem függőlegesen osztottak két részre, hanem amelyet vízszintesen padoltak: azaz van egy földszintje, s van egy emelete. Nos, az alsó szint a földi, a felső a mennyei események szintere.² Mi, akik Jób könyvét olvas-

² Ezt a képet Kozma Zsolt magyarázatából kölcsönöztem. (Ő ez utóbbi, kétszintű szintér képét alkalmazta.)

suk, betekinthetünk mindkét szintre: az alsóra is, meg a felsőre is. Vagyis tudjuk azt is, ami a mennyben megy végbe Isten, az angyalok és a Gonosz, a Sátán között. Jób ezt nem látja, nem tudja; s ez okozza neki a legmélyebb szenvedést.

Ebben az esetben, tehát, a szenvedés próba. Gyarló képet használtunk szemléltetésül, de ennél jobbat nem találunk. Ha egy testvér beteghez, szenvedőhöz megy látogatóba, ezt kell tennie: felültetni a beteget, a szenvedőt, aki magát a padolat alatt érzi, látja és ezért kétségbeesett. Nem érti, hogy mi miért van? Ilyenkor lélekben „át kell vezetnünk” a nyomorúság terhe alatt nyögő embert a „nézőtérbe”; azért, hogy úgy lássa a dolgokat, hogy azokban ne csak a maga szenvedését szemlélje, hanem azt is, hogy ezt Isten határozta el. Valamit el akar érní e próbával.

Hangsúlyozom, hogy Istenünk kegyelméből nekünk jobb dolgunk van, mint Jób-nak. Mi a nézőtéren ülhetünk és láthatjuk a színpadi kettősséget: a földi történések fölött az isteni eleve elrendelést, az isteni üdvtervet.

Még valamit föltétlenül el kell itt mondanunk. A próba másik bibliai neve a kísértés. A revidéalt Károli-Biblia szövege azt mondja 1Móz 22,1-ben, hogy „...ezeknek utána az Isten megkísérté Ábrahámot...” Az Újszövetségben Jakab levele (1,13) mintha ellentmondana ennek, hiszen ott ezt olvassuk: „Senki se mondja, amikor kísértésbe jut: az Isten kísért engem, mert az Isten a gonosztól nem kísérhető, és ő maga sem kísért senkit a gonosszal.” Melyik hát az igaz, és miért kérjük a mi Urunktól tanult imádságban mindenkor: „Ne vigy minket a kísértésbe”? Ki áll a kísértések, a próbák mögött? Honnan, kitől jönnek azok?

Kísértés és próba között különbség van, noha úgy éljük meg, mint ugyanazt a jelenséget. A gondot valójában az jelenti, hogy honnan jön a próba vagy kísértés? Ha Istentől jön ugyanaz a csapás, fájdalom, betegség, halálfélelem, akkor ez azt jelenti, hogy ő megpróbál bennünket, s mi hit által győzelmesen kerülünk ki a próbából. De ha a kísértés a Sátán oldaláról támad, bizonyosan azt célozza, hogy elbukjunk. Jób történetéből világos, hogy a Sátán Jób elbukását akarja, Isten pedig azt, hogy kitartson a próbák között.

A mi helyzetünk könnyebb, ismétlem újra, mert mi a „nézőtéren” vagyunk. Kezünkben a Biblia; ebből megismerhetjük mind a Sátán gonosz tervét, mind a mi Istenünk kegyelmes akaratát. Ha szenvedek, arra keresem a feleletet: honnan van ez? Ha kísértésnek fogom fel, elhanyaglok, és el fogok bukni, mert ezt akarja a Sátán is, s ezért buknak el olyan sokan. De ha a szenvedést próbának tekintem, győzni fogok, mert győz bennem Isten Szentlelke!

Így tekint Pál apostol is a maga szenvedésére. A 2Kor 12,7–10-ben arról beszél, hogy az elbizakodottság ellenszereként tövis adatott testébe: „a Sátán angyala, hogy gyötörjön”. Ebben bizony el is lehetne bukni. Az apostol Istenhez könyörög, szabadulást kér. Ezt azonban nem kapja meg, de kap helyette mást, Isten válaszát: „Elég neked az én kegyelem...” Olykor ezt a választ kapjuk fohászzkodásainkra mi is, és meg kell elégednünk Isten kegyelmével. Gyökössy Endre kedvelt mondása szerint: „Vagy elég [ti. Isten kegyelme], vagy elégünk”.

6. A szenvedés mint nevelőeszköz

A Szentírás olykor úgy mutatja meg a szenvedést, mint Isten nevelőeszközét. Amikor jól megy a sorsunk, valljuk be őszintén, annyit lótnak-futunk, annyi időt töltünk evilági dolgaink rendezésével, hogy kevesebbet imádkozunk, kevesebb időt töltünk Istennel való közösségben, kevesebbet gondolunk az örök életre. A mulandó, a földi igen-igen ideköt az

immanens világhoz. Kosztolányi szép verse, a *Boldog, keserű dal* szerint, nagyon itthon érezük már magunkat a földön, s nem vagyunk otthon már az égben. Ilyenkor Isten önmaga felé, a transzcendens dolgok felé fordítja tekintetünket. Megállít, mint a példázatbeli gazdagot, aki csak a bőséges termés betakarításán, arasznyi földi élete sok évre való bebiztosításán töri a fejét. De mi lesz, ha ma éjjel jó a halál, elkérik tőled a lelkedet?

Egy súlyos betegnek hónapokig kellett gipszágyban, a hátán feküdnie, mozdulatlanul. Mit tettél ez alatt? – kérdezte tőle valaki. Rettentő lehetett! – Isten megtanított fölfelé nézni – hangzott az alázatos felelet. Ennek a betegnek valóban nevelőiskola volt a szenvedés. Élete teljesen Isten felé fordult és egészen másként folyt azután, mint annak előtte.

A Zsidókhoz írt levél 12. fejezete kiváltképpen szól erről. A szenvedésben úgy nevel bennünket Isten, mint egy jó szülő a gyermekét. Igazi szülő nemcsak simogatni, kényeztetni tud, hanem él olykor a fenyítés eszközével is. Milyen fiú az, akit sohasem fenyít az apa? A menyeyi Atya fenyítése is éppúgy szeretetének a jele, mint amikor áldásaiban részesít. A szenvedésben megedződnék, Jézus Krisztus jó vitézeivé válnak azok, akik abban részesülnek, mert „...akit szeret az Úr, azt megfenyíti...” (Zsid 12,6) De sok keményszívű ember felelt már erre dacosan: Akkor inkább ne szeressen! Sajnos, az ilyenek mind az említett színtér padozatának az alján vannak, s nem tudnak hitük szemével fölfelé tekinteni, s a fenyítést áldásnak tekintve, abban Isten jó eszközét felismerni.

7. A helyettes szenvedés; Isten Szenvedő Szolgája

Isten és népe szövetségben élnek egymással. Az ember bűne azonban megtöri a szövetséget: abnormális állapot következik be, amelyet ismét normálissá kell tenni. Valakinek valami módon meg kell fizetnie a bűnért a büntetés elszenvédeése által, hogy Isten és ember szövetsége ismét helyreállhasson. Lényegében ez a törekvés a gyökere a bűnért való áldozatnak. Az ember vétkezik, s egy ártatlan teremtmény szenved helyette. Az a vér, amely az áldozat megölésekor kiömlik, engesztelést szerez a bűnért. Míg a bűnbánatban és vezeklésben a bűnössé lett ember közvetlenül próbálja kiengesztelni Isten, az áldozat bemutatásában ez közvetett módon megy végbe, ahol a közvetítő szerepét az áldozati állat tölti be. Más szerez elégtételt az ember bűnéért. A Szentírás tanúsága szerint ez az út vezetett Izráelben (de más népeknél is) a helyettes elégtétel gondolatához.

Azonban más bűnéért való elégtételre csak az alkalmas, aki büntelen. A helyettes elégtétel alanya tehát csak az igaz szenvedő lehet. Az Ótestamentum könyveiben már találkozunk a helyettes elégtétel-jellegű szenvedés és halál gondolatával. Deutero-Ézsaiásnál az **יהוה עבד** hangsúlyozottan szenvedő szolga. Innen kiindulva azt látjuk, hogy Izráelben minden szenvedés többé-kevésbé helyettes elégtétel jelleget vesz föl. A szenvedés ugyanis, mint láttuk, alapértelme szerint büntetés, ezért lehet annak engesztelő jellege is.

Innen már egyenes út vezet Jézus Krisztus szenvedésének a megértéséhez, annak hit által való hálás elfogadásához. Jézus önmagára alkalmazza az Ótestamentum Szenvedő Szolgáról szóló próféciáit. Tanítványainak háromszor is megjövendöli bekövetkezendő szenvedéseit, feltámadásának vigasztaló kijelentésével együtt. Az emmausi tanítványoknak az úton szemükre is veti rest-szívűségüket, amiért nem hittek: „Hát nem ezt kellett-e elszenvednie a Krisztusnak és így megdicsőülnie? És Mózesről meg valamennyi prófétáról kezdve elmagyarázta nekik mindazt, ami az Írásokban róla szólt.” (Lk 24,13–35)

Az apostoli igehirdetés mind Péter, mind Pál apostolnál főleg a Krisztus szenvedését hangsúlyozza, mint minden hívő üdvösségének az alapját. Krisztus ártatlan szen-

vedése és halála óta jobban értjük az ártatlan Jób szenvedéseit is, aki tudtán kívül előre kiabrázolta a majdan eljövendő Megváltót.

8. A szenvedő Egyház

Jézus Krisztus előre megmondta: ha ő szenvedésre született, mivel csak így lehetett mindenek Megváltója, az övéinek is szenvedniük kell majd. A Krisztust követők szenvedése az Úrral való közösségből ered. A közösen hordozott szenvedés a hívőket nemcsak Urukkal, de egymással is egyesíti: az Egyház, mint Krisztus földi teste, szenvedő tagokból áll. Péter első levele (4,1.16) arra figyelmeztet, hogy csak az nevezhető krisztusi szenvedésnek, ha valaki keresztyénként szenved, és nem mint gonosztevő. Az Újszövetség több helyen beszél a hívőknek Isten országáért, az evangéliumért, a Krisztus nevéért, az igazságért való szenvedéséről. Továbbá arra is tanít, hogy a szenvedés nem öncélú, hanem – Isten örök rendelése szerint – eszköz Krisztus és az ő követői számára.

Mivel Krisztus az ember bűnéért szenvedett (1Pt 3,18), ezért bátorít az a gondolat, hogy aki hozzá hasonlóan szenved, elszakad a büntől (1Pt 4,1–2). A szenvedő keresztyén nem a szenvedés végét, hanem annak célhoz érését várja (vö. 2Kor 4,7–8; Fil 3,10). Egyébként Fil 1,29 szerint a Krisztusért hordozott szenvedés egyáltalán nem büntetés vagy szerencsétlenség, hanem egyenesen Isten nekünk ajándékozott kegyelme.

9. A szenvedés hordozása és áldása

Szólnunk kell röviden arról is, hogy a Biblia szerint hogyan kell a hívőnek a szenvedést hordoznia. Ugyanis ha egy ember szenved és felismeri kiszolgáltatott állapotát, két lehetősége van: vagy megátkozza Istent (Jób 2,9!), vagy úgy nézi a szenvedést, mint ami Istentől jött (Zsolt 39,12) és az ő kezére bízva magát (Zsolt 66,10–12). Az Isten akarata szerinti magatartás a szenvedésben: a hívő várakozás, az állhatatosság, Isten szabadítása, ha néha késni látszik is, eljön (Hab 2,3).

Míg az Ószövetségnek a kitartásra, türelemre nincs külön kifejezése, csupán a várakozó reménységre, az Újtestamentumnak több szava is van a szenvedés elhordozásának kifejezésére. Ezek közül jelentősebb a *ὑπομονή* – *kitartás, állhatatosság*, és a *μακροθυμία* – *bosszútűrés*. Jelzik, hogy a keresztyén ember nem véletlenül szenved, hanem része van a Krisztus szenvedésében. Ha Urát megtagadná, esetleg elkerülne bizonyos szenvedést. De Isten ígérete arra vonatkozik, hogy aki vele tűr, vele fog uralkodni is. Ezért kell kitartással megfutni a küzdőtér (Zsid 12,1–2). A szenvedő hívő türelemmel nyerheti el az ígéreteket (Zsid 10,36), ezért boldog az, aki kitart (Jak 1,12; 5,11). A keresztyén gyülekezet szenvedése annak a jele, hogy nem korcs, hanem fiú, akit az Atya szeret (Zsid 12,3–11). A szenvedésben való állhatatosság Krisztus visszajöveteléig kell tartson (Jel 1,9; 2,2.19; 3,10). Aki béketűréssel vár, azt az Úr megtartja a szenvedések idején (Jel 2,10).

Mindehhez a szenvedés áldásának a megtapasztalása is járul. Mindkét Testamentumban azt látjuk, hogy a választottaknak ebben is részük van. Ezékiás király megrendítően vall a halálos betegségből való fölépülése után: „Bizony, javamra vált a nagy keserűség. Hiszen megmentettél az enyészet verméből, és hátad mögé dobtad minden vétkeket.” (Ézs 38,17) Jakab apostol pedig így tesz bizonyosságot a szenvedések áldásáról: „Boldog ember az, aki a kísértés idején kitart, mert miután kiállta a próbát, elnyeri az élet koronáját, amelyet az Úr megígért az őt szeretőknak.” (Jak 1,12) Végül a Zsid

12,11-ben így biztat a levél írója: „Pillanatnyilag ugyan semmiféle fenyítés nem látszik örvendetesnek, hanem keservesnek, később azonban az igazság békességes gyümölcsét hozza azoknak, akik megedződtek általa.”

10. Befejezés

Már csak a végső következtetést kell levonnunk. Ez pedig nem lehet más, mint az, hogy Isten beépítette a szenvedést a maga üdvözítő tervébe. Ezért az állhatatosan hordozott szenvedésben nemcsak Isten áldását tapasztaljuk meg, hanem egyéb is történik: a szenvedő időközben átalakul. Nemcsak a Prédikátor könyvének szerzője szűri le így az eredményt, de a magunk tapasztalata is az, hogy „...a szomorú arc mellett jobbra lesz a szív”. Ezért ér többet a szomorúság, a bánat a nevetésnél (Préd 7,3).

Könnyek nélkül, szomorúság nélkül, szenvedés nélkül szegényebb lenne az életünk. Jézus is boldogoknak mondja a sírókat: ők megvigasztaltatnak. Isten úgy építette bele örök tervébe az emberi szenvedést, hogy az a megtisztulás eszköze legyen. Való igaz, hogy Krisztus vére tisztít meg minket minden bűntől. De napjaink során sok salak tapad megtisztult életünkhöz is, s ezektől is meg kell szabadulnunk. Ezért visz át Isten olykor bennünket a szenvedések ércolvasztó kohóján.

Egy olvasztótól kérdezték egyszer: *Meddig kell még az olvasztókemencét tüzesíteni? A felelet ez volt: Míg olyan lesz a tiszta ezüst, hogy az arcomat meglátom benne.*

Isten azért ajándékoz meg szenvedéssel, hogy az Ő emberi arca láthatóvá legyen rajtunk: *kiábrázolódjék bennünk a Krisztus képe.*

The Problem of Suffering in the Holy Scripture

Suffering is one of the universal problems of mankind. Generally saying, everybody suffers to some extent in a part of his or her life. Corporal suffering has a great influence on the state of mind, and vice versa. We are searching the reason, the purpose of the suffering in human experience, in philosophy and in the same way in the Holy Scripture.

In this study the author makes an attempt to lighten the answers of the Bible in the following problems: the different kinds of suffering, the origin and the purpose of it, the problem of the substitute suffering, the Servant of the Lord, the sufferings of Christians and of the Church, the human behaviour under suffering, the blessing of it; the suffering, which leads to death and finally: the suffering in the salvation counsel of God. The conclusion of the study is the following: suffering may be probation or an educational instrument of the Lord's, which is included in his eternal plan of salvation. The blood of Christ purifies us from every sin, but in this earthly life we need the permanent purificatory work of God as long so as to reach we will be transformed to the similitude of the Son of God.